

Parikkalan kunta, Parasta yhdessä
Harjukuja 6, 59100 Parikkala
kunta@parikkala.fi
www.parikkala.fi

TALOUSARVION LAADINTAOHJE

Kunnanhallitus 19.8.2024

Sisällys

1. Talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2025-2027 laadinnan aikataulu	3
2. Lähtökohdat.....	3
Yleistä	3
Kuntataloudesta	3
Parikkalan kunnan talouden kuva.....	3
Kuntastrategia	4
3. Suunnittelun periaatteet	4
Mittarit	5
Riskienarviointi	5
4. Laadintaprosessi.....	5
Ohjeita lautakuntien valmisteluun	6
Laskentaperusteet.....	6
Suunnittelulomakkeet	7
Investoinnit.....	7
5. Suunnitelman rakenne	7
Raami.....	8

1. Talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2025-2027 laadinnan aikataulu

19.8.2024	Talousarvion laadinnan ohjeet kunnanhallituksessa
27.8.2024	Ohjeiden läpikäyminen esihenkilötyöryhmän kokouksessa
4.10.2024	Käsittely johtoryhmässä (eurot)
11.10.2024	Käsittely johtoryhmässä (tavoitteet ja tekstit)
Syyskuu/lokakuu	Valtuustoseminaari
23.10.2024 mennessä	Lautakuntien käsittelyt
4.11.2024	Kunnanhallituksen ensimmäinen talousarviokäsittely sekä esitykset veroprosenteista ja sopeuttamisohjelmasta
11.11.2024	Kunnanvaltuuston päätös veroprosenteista ja sopeuttamisohjelmasta
9.12.2024	Kunnanhallituksen toinen käsittely
16.12.2024	Kunnanvaltuuston käsittely
13.1.2025	Kunnanhallituksessa täytäntöönpano-ohjeiden hyväksyntä
31.1.2025 mennessä	Käyttösuunnitelmien hyväksyntä toimielimissä

2. Lähtökohdat

Yleistä

Kuntalain 110 §:ssä säädetään talousarvion ja taloussuunnitelman laatimisesta. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle talousarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi.

Talousarviorakenteen käyttötalousosassa on toimieliimiä alempana tulosalueet, joille valtuusto asettaa toiminnalliset tavoitteet ja myöntää määrärahat. Sitovuustasona valtuustoon nähden ovat toimieliimen tulot ja menot, mikä on otettava huomioon toiminnan ja kustannusten seurannassa ja mahdollisissa esityksissä talousarvion tarkentamiseksi. Toimieliimen sisällä tulosalueiden määrärahoja voidaan tarvittaessa siirtää ao. lautakunnan päätöksellä.

Talousarvioesitykset laaditaan kustannuspaikoittain ja tileittäin. Taloussuunnitelmaehdotus 2025 - 2027, josta ensimmäinen vuosi muodostaa talousarvioesityksen, valmistellaan jäljempänä selostettavalla tavalla.

Kuntataloudesta

Kuntatalouteen vaikuttavat merkittävästi myös sovitut palkankorotukset. Tämänhetkiset työ- ja virkaehtosopimukset ovat voimassa 30.4.2025 asti, joten mahdollisista uusista yleiskorotuksista tai järjestelyeristä vuodelle 2025 ei tässä vaiheessa ole tarkkaa tietoa. Talousarvioon on kuitenkin syytä varata 1 %:n korotus vuoden 2025 henkilöstömenoihin.

Vuonna 2025 kuntahallinnossa tapahtuu lyhyen ajan sisällä jo toinen merkittävä rakenteellinen uudistus, sillä työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan koskemaan työmarkkinatuen lisäksi myös perus- ja ansiopäivärahaa. Muutos lisää kuntatalouden menoja n. 840 milj. eurolla vuoden 2025 tasolla, mutta kuntien valtionosuuksia lisätään siirtyviä kustannuksia vastaavasti.

Parikkalan kunnan talouden kuva

Parikkalan kunnan vuoden 2023 tilinpäätös on noin 200 000 euroa alijäämäinen ja vuodelle 2024 talousarvion mukaan alijäämää on kertymässä lähes 2 miljoonaa euroa.

Kolmen viime vuoden aikana toteutetut isot investoinnit, Kirjolan koulun uudisosan rakentaminen ja Käskynkän peruskorjaus, ovat nostaneet kunnan velkamäärää lähes 17 miljoonaan euroon. Samaan aikaan lainojen korot ovat nousseet merkittävästi, mikä vaikuttaa kunnan talouteen osaltaan heikentävästi. Korkokulut vuonna 2023 olivat yli 160 000 euroa ja vuonna 2024 vieläkin enemmän, koska uutta lainaa nostettiin vuoden 2023 lopussa ja siinä korkoprosentti on huomattavasti suurempi kuin aikaisemmissa lainoissa. Jatkossa lainamäärä vähenee eniten nollakorkoisissa ja alle 1 %:n koron lainoissa, joten korkokustannuksiin ei ole tulossa kovin nopeasti vähennystä.

Toimintatuotot pienenevät vuodesta 2022 mm. varhaiskasvatuksessa lainsäädännöllisten muutosten vuoksi ja ruokapalveluissa ulkoisten myyntien pienemisen vuoksi (hyvinvointialueelle ei voida myydä). Myös vuosittaiset metsänmyyntitulot pienenevät jatkossa, koska metsätiloja on myyty suojeluun ja viime vuosina puuta on myyty enemmän kuin metsät ehtivät tuottaa.

Toimintakulut sen sijaan kasvavat koko ajan, mm. palkkojen nousun sekä aineiden, tarvikkeiden ja energian hintojen nousun vuoksi. Kun yksikköhinnat kasvavat, määriä pitäisi voida pienentää tai siirtyä kustannuksiltaan halvempiin vaihtoehtoihin.

Pelkkä menojen karsiminen ei tulevaisuudessa riitä, pitäisi myös löytää keinoja tuottojen kasvattamiseen, tehdä sellaisia investointeja ja toimia, jotka toisivat kassaan lisää rahaa. Tällä hetkellä raamitaskelma ei sisällä veroprosentin korotusta. Vesilaitos tulee saada lähelle nollatulosta.

Lähtökohta talousarvion laadintaan tulee olla se, että käytettävissä olevilla tuloilla hoidetaan kaikki menot. Velkoja on pystyttävä myös lyhentämään vuosittain ja velan määrä ei voi enää kasvaa. Parikkalan kunnan ja työntekijöiden tulee tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka edistävät koko kunnan talouden tasapainoa.

Marraskuussa 2024 on tarkoitus kunnanvaltuustossa käsitellä talouden sopeuttamisohjelma.

Kuntastrategia

Talousarviossa toimialoille ja tytäryhteisöille asetetaan mitattavat toiminnalliset tavoitteet, joilla toteutetaan kuntastrategiaa. Parikkalan kunta suuntaa tulevaisuuteen kolmella painopisteellä; Kestävää kasvua ja elinvoimaa, Yhdessä tekemistä ja Palveluista hyvinvointia. Tavoitteena on, että päivitetyn strategian myötä parikkalalaiset voivat olla ylpeitä kotikunnastaan.

Jokainen lautakunta pohtii talousarvion laadintaan toiminnallisia mitattavia tavoitteita, joilla kuntastrategian painopisteisiin on mahdollista päästä.

3. Suunnittelun periaatteet

Kunnan taloussuunnittelussa toiminnalla ja taloudella on kiinteä yhteys. Talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee osoittaa riittävät resurssit asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi sekä osoittaa, miten toiminta ja investoinnit rahoitetaan. Suunnitelmien tulee turvata kunnan tehtävien hoitaminen. Toisaalta suunnitelmien on oltava realistisia siten, että kunnan talouden tasapaino voidaan säilyttää tai saavuttaa suunnittelukaudella.

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Toiminnan tavoitteilla ohjataan kunnan toimintaprosesseja ja talouden tavoitteilla tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla.

Kunnan toiminnalle asetettavien tavoitteiden tulee olla mahdollisimman konkreettisia ja yksiselitteisiä. Tavoitteiden laadinnassa tulee huomioida seuraavat asiat:

- Tavoitteiden tulee tukea kuntastrategian toteuttamista.
- Tavoitteiden tulee kuvata kunnan aikaansaannoskykyä ja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan elinvoimaisuuteen. Hyvinvointihyödyillä tarkoitetaan kunnan toimenpiteillä aikaansaatuja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin.
- Tavoitteita tulee asettaa mahdollisimman kattavasti eri toiminnoille, mutta kuitenkin siten, että keskitytään esimerkiksi suoritetun riskienarvioinnin perusteella olennaisiin tavoitteisiin.
- Tavoitteiden tulee olla riittävän haastavia, mutta kuitenkin niin realistisia, että ne on mahdollista saavuttaa esimerkiksi toimintaa tehostamalla.
- Asetettavien tavoitteiden tulee olla sellaisia, että kunta voi vaikuttaa omilla toimenpiteillä niiden toteutumiseen ja että niiden toteutumista voidaan mitata tai arvioida.

Mittarit

Talousarviossa ja -suunnitelmassa asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia.

Mitattavat tavoitteet asetetaan kuntastrategian mukaisille eri osa-alueille talousarviossa kattaen niin lyhyen kuin pidemmänkin aikavälin. Asetettavat tavoitteet kohdistuvat olennaisiin toimintoihin ja ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden perusteella tunnistetaan tapahtumat, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Tunnistetut mahdollisuudet ja vahvuudet hyödynnetään systemaattisesti. Tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit analysoidaan ja merkittäviksi arvioiduille riskeille määritellään tavoitteiden saavuttamisen edellyttämät toimenpiteet.

Tavoitteiden asettamisessa ja mittaamisessa on huomioitava toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset, jotka saattavat aiheuttaa haasteita tavoitteiden saavuttamiselle. Hyvin asetettu tavoite ottaa huomioon toimintaympäristön haasteet.

Riskienarviointi

Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa kunnan ja kuntakonsernin tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavien tapahtumien tunnistamisen ja arvioinnin tulee siten olla osa tavoitteiden asettamista.

4. Laadintaprosessi

Lautakunnissa käsitellään talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2025 - 2027 tätä laadintaohjetta noudattaen 23.10.2024 mennessä. Tällöin myös luvut tulee olla tallennettuna. Tarvittaessa valmisteluun liittyviä teknisiä ohjeita antavat hallintojohtaja ja taloussihteeri.

Lautakuntien ehdotusta talousarvioksi käsitellään kunnanjohtajan ohjaamalla tavalla johtoryhmän kokouksessa, jonka jälkeen kunnanhallituksen kokouksessa käsitellään talousarviosta syntyneitä kokonaisuutta ja tehdään kunnanvaltuustolle ehdotus vuoden 2025 veroprosenteista.

Kunnanhallitus tekee valtuustolle tasapainotetun ehdotuksen taloussuunnitelmaksi siten, että vuoden 2025 talousarvio ja -suunnitelma vuosille 2025 - 2027 voidaan käsitellä kunnanvaltuustossa joulukuussa. Tavoitteena suunnittelussa on kuntatalouden tasapainottaminen.

Valmistelussa otetaan huomioon viimeisin arvio kuntaveron tuotosta sekä valtionosuusjärjestelmässä mahdollisesti tapahtuvat muutokset.

Talousarvio ja taloussuunnitelma kootaan yhdeksi asiakirjaksi.

Ohjeita lautakuntien valmisteluun

Talousarvion taloussuunnitelman pohjana on joulukuussa 2023 kunnanvaltuuston hyväksymä talousarvio ja –suunnitelma. Lautakunnat ja hallitus käsittelevät suunnittelun yhteydessä vuoden 2024 toteumaa pyrkien toteuttamaan tälle vuodelle asetetut sitovat tavoitteet 31.12.2024 mennessä. Lautakuntien arviot vuoden 2024 toteumasta ml. ehdotukset talousarvion 2024 tarkistamiseksi tulee olla käytettävissä kunnanhallituksessa lokakuussa vuoden 2025 talousarvioehdotuksen lisäksi.

Käyttöomaisuuden poistoja ei sisällytetä suunnitelmaesityksiin. Poistot tallennetaan keskitetysti hallinnon toimesta. Palkkausmenojen nousuksi vuoden 2023 tilinpäätökseen verrattuna hyväksytään 1 %. Muiden toimintamenojen nousun tulee olla perusteltua ja liittyä yleiseen kustannuskehitykseen. Kunnan toimialat ottavat huomioon yleisen kustannuskehityksen palveluidensa hinnoittelussa (esim. vuokra-asunnot, vesihuolto, ruokahuolto jne.).

Lautakunnat käsittelevät valmistelun yhteydessä toimialan henkilöstösuunnitelman 19.8.2021 käyttöön otetun hallintosäännön mukaisesti. Lähtökohtaisesti luontaisen poistuman (eläköityminen) korvaaminen edellyttää aina perusteltua tarvetta ja kriittistä tarkastelua olemassa olevan henkilöstön osaamisen hyödyntämiseksi.

Laskentaperusteet

- 1) Palkat
 - korotus vuonna 2025 on 1,0 % tämän vuoden toteutumasta (palkanlaskenta huolehtii esihenkilöille henkilöstötaulukot palkkoineen)
 - henkilöstömuutokset tulee huomioida henkilöstösuunnitelmassa
 - henkilöstösuunnitelmaan kirjataan myös määräaikaiset tehtävät ja peruste määräaikaisuudelle
 - laskelmassa otetaan huomioon 1 % korotukset myös suunnitelmavuosille
- 2) Työhyvinvointi ja henkilöstön muistaminen
 - määrärahat varataan keskitetysti henkilöstöhallintoon
- 3) Henkilöstön terveydenhuolto
 - määrärahat varataan keskitetysti henkilöstöhallintoon
- 4) Työsuojeluasiat
 - kartoituksen ja työpaikkojen työsuojelutarkastuksissa edellytetyt toimenpiteet huomioitava määrärahoja varattaessa (työsuojelupäällikkö auttaa)
- 5) Kiinteistöt
 - kiinteistöjen kunnossapidon määrärahat varataan teknisen toimialan talousarvioon
 - hallintokunnat varaavat määrärahat vuokriin ja sähköön, sisäisistä eristä toimitetaan tiedot toimialoille keskitetysti
- 6) Muu omaisuus
 - tarpeettomista kiinteistöistä (osakkeista) luovutaan joko myymällä, vuokraamalla tai purkamalla ne
 - kunnan hallinnassa olevien vuokrahuoneistojen täyttöaste nostetaan 95 % myymällä kunnan omistamia osakkeita
- 7) Menojen ja tulojen muutokset kuluvaan vuoteen tulee eritellä ja perustella. Lähtökohtaisesti tulee kuitenkin välttää määrärahakorotuksia.

Suunnittelulomakkeet

Suunnitelman tekstiosa laaditaan tulosalueittain yhtenäisille lomakkeille, joissa kerrotaan toiminta-ajatus, toiminnan tarkoitus, nykytilan kuvaus, toiminnalliset muutokset (toimintaympäristön muutoksista ja strategioista johtuvat) ja toiminnan painopistealueet sekä mahdollisimman hyvin mitattavissa olevat toiminnalliset tavoitteet, toiminnan tunnusluvut, mahdollinen hankesuunnitelma ja talousluvut.

Tulosalueiden lomakkeet löytyvät yhteisistä: G:\Parikkala\Toimialat_J\Hallinto\Talous\Ta_tp_valmistelu\talousarvio_2025_tulosalueet

Taloussuunnitelmat laaditaan toimintatuotot-toimintakulut-toimintakate -jaottelun mukaisesti. Vertailutietoina käytetään edellistä tilinpäätöstä ja kuluvan vuoden muutettua talousarviota. Sanallisia tavoitteita ja toiminnan tunnuslukuja tulee edelleen kehittää ja mitattavuutta parantaa.

Toimialojen esitykset käsitellään kunnanjohtajan johdolla johtoryhmässä ennen niiden viemistä lautakuntien käsittelyyn.

Investoinnit

Kunnan investointitaso on ollut korkea. Tulevien vuosien investointitasoa tulee sopeuttaa kestäväälle pohjalle, jotta kunnan tulorahoitus riittää kattamaan investointimenot. Lainakasvua tulee hillitä ja sijoitussalkun varoja joudutaan kotiuttamaan edelleen tulevina vuosina.

Korjausvelan hallintaan ja lyhentämiseen kohdentuvat perusparannus- ja korjausinvestoinnit tulee kattaa tulorahoituksella.

5. Suunnitelman rakenne

Yleinen osa

- Yleisen taloudellisen tilanteen kuvaus
- Organisaatorakenne
- Strategia
- Konsernin kuvaus

Käyttötalousosa - talousarvio- ja -suunnitelmaesitys

- koko kunnan tuloslaskelma vuosiksi 2025 - 2027
- toimialojen talousarviot ja -suunnitelmat tulosalueittain
 - toiminta-ajatus / toiminnan tarkoitus
 - nykytilan kuvaus
 - toiminnalliset muutokset
 - toiminnan painopistealueet 2025 - 2027
 - sitovat toiminnalliset tavoitteet v. 2025, enintään kolme / tulosalue
 - Talous: toimintatulot, -kulut ja -kate
 - Käyttötalouden yhdistelmä ja perustelut

Tuloslaskelmaosa

- luvut ja perustelut

Vesihuoltolaitoksen talousarvio ja -suunnitelma

- toiminta-ajatus / toiminnan tarkoitus
- nykytilan kuvaus
- toiminnalliset muutokset
- toiminnan painopistealueet 2025 - 2027
- sitovat toiminnalliset tavoitteet v. 2025, enintään kolme
- Tuloslaskelma ja rahoituslaskelma

Investointiosa - hankkeet

- investointimenot ja -tulot toimialoittain (investointiosa-taulukko)
- perustelut
- talonrakennuksen, julkisen käyttöomaisuuden ja liikelaitosten poistonalaisten uudisrakennusten ja peruskorjausten sekä irtaimiston raja on 10 000 €, pienemmät hankkeet budjetoidaan käyttötalouteen
- investointiosan laatiminen käynnistyy ensimmäisenä, erillisenä prosessina
 - teknisen toimialan alustava esitys, johon muiden lautakuntien tulee toimittaa omat hankkeensa
 - käsittely johtoryhmässä ja erillisenä kokonaisuutena kunnanhallituksessa

Rahoitusosa

- Rahoituslaskelma ja perustelut

Henkilöstösuunnitelma**Ympäristöä säästävät toimenpiteet****Raami**

	Toimintakate / raami
Vaalit	-20 000
Tarkastustoimi	-20 000
Keskushallinto ja tukipalvelut	-900 000
Sivistyspalvelut	-8 000 000
Elinkeinopalvelut	-900 000
Tekniset palvelut	300 000
Rakennusvalvontapalvelut	-200 000
Toimintakate	-9 740 000
Verotulot	10 100 000
Valtionosuudet	1 800 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-200 000
Vuosikate	1 960 000
Suunnitelmanmukaiset poistot	-2 700 000
Tilikauden tulos	-740 000

Parikkala 19.8.2024

Mervi Pääkkö
KunnanjohtajaMirja Tuunanen
Hallintojohtaja